

Tartalomjegyzék

Sulyok Judit és Lőrincz Katalin: Előszó a balatoni tematikus számhoz..... 3

Tanulmányok

Raffay-Danyi Ágnes–Hajmásy Gyöngyi: A turizmus hatásainak vizsgálata a Balaton régióban 4

Fekete-Berzsenyi Hajnalka–Banász Zsuzsanna: Települési tényezők a Balaton régióban - 2018 és 2019 nyarán végzett fontosság vs. elégedettség felmérés eredményei 13

Neumanné Virág Ildikó – Kántor Szilvia: A Balaton –régió migrációs áramlásainak vizsgálata kvalitatív és gravitációs panelmodell segítségével 21

Banász Zsuzsanna–Biermann Margit: A balatoniak mint kultúrafogasztók 31

Csizmadiáné Czuppon Viktória–Gáll Anikó–László Veronika : “Helyben a helyiért” – a Pannon Egyetemen zajló vidékkutatás módszertani bemutatása . 40

Sulyok Judit–Madarász Eszter–Formádi Katalin–Papp Zsófia: A turisztikai céllal érkezők által igényelt fejlesztések a Balaton térségében 47

Kántor Szilvia–Lőrincz Katalin: Kulturális attrakciók és látnivalók a Balaton kiemelt turisztikai térségben 57

Péter Erzsébet–Tóth-Kaszás Nikoletta–Keller Krisztina–Birkner Zoltán–Kiss Attila–Németh Kornél Mesés kalandozások: a balatoni családok kikapcsolódási alternatívái..... 64

Strack Flórián–Lőrincz Katalin Alternatív lehetőség a Balaton régió turizmusában - a tapolcai gyógybarlang 72

Kovács Szilvia–Németh Korné–Kovács Fanni–Péter Erzsébet: Állati jó helyek – Kisállatbarát szálláshelyek a Balatonnál és a kedvezéssel pihenni vágók tapasztalatai 80

Madarász Eszter: A COVID-19 hatása a Balaton turizmusára..... 86

Műhely

Gróf Katalin: Ellenőrzéssel az adóelkerülés ellen: az idegenforgalmi adóellenőrzés sajátosságai – Az ellenőrzés hatékonyságának megítélése 14 település tevékenységének vizsgálatán keresztül..... 90

Lőke Zsuzsanna: A Nyugat-Balaton másik arca
A térség szelíd turizmusa a tömegturizmus árnyékában 99

*Címlapunkon Kulcsár Ágnes festőművész Augustus című festménye
A hátlapon: Kulcsár Ágnes festőművész Csopak című festménye*

Illusztrációk:

Csontos Katalin (Erdő) 56 (Évszakok II.) 89

Herczeg István (Grafika 1.) 112 (Grafika 2.) 98

Marjatta Holma (Grafika 10.) 39

Jáger István (Tibi a macska) 85

Kő Boldizsár (Grafika 2.) 71

Tungli Zsuzsanna (Szobrok a Kornyi tónál) 79

E számunk társszerkesztői: Lőrincz Katalin és Sulyok Judit

*Megjelenik Veszprém Megyei Jogú Város Önkormányzata támogatásával
A folyóiratban megjelent tudományos közleményeket szerkesztőségünk tudomá-
nyos fokozattal rendelkező szerkesztői és szerkesztőbizottsági tagjai lektorálják.*

E számuk szerzőinek munkahelyét és esetenként elérhetőséget a cikkek végén közöljük,

“Helyben a helyiért” – a Pannon Egyetemen zajló vidékkutatás módszertani bemutatása

A vidéki térségek kutatása, folyamatainak elemzése hazánkban hosszú múltra tekint vissza, számos elismert kutatója volt és van jelen pillanatban is. A Pannon Egyetem Gazdaságtudományi Karán immár 5 éve folyó, 2020-ban jubileumát ünneplő terepmunka adja az apropóját az alkalmazott módszertan áttekintésére. A terepmunka megvalósítása nemzetközi és hazai szakirodalomra épülő módszertan, a gyakorlati tapasztalatok és a vizsgált térségek sajátosságainak figyelembevételével történik. Bemutatásra kerülnek azok a vezérelvek, amelyek mentén felépül egy ilyen jellegű primer kutatás annak lehetséges buktatóival és veszélyeivel együtt. A kutatás hallgatók bevonásával történik, ahol is nem titkolt szándék az elhivatott ruralisták számának növelése. Jelen cikk kiterjed az általunk kidolgozott módszertan részletes bemutatására, alkalmazhatóságára, a Balaton-térségében tapasztalt eredmények összegzésére, valamint a további lehetséges kutatási irányokra, módszertanra és témákra.

Bevezetés

A vidék kutatása, a vidéki térségek folyamatainak elemzése hazánkban hosszú múltra tekint vissza, számos neves és elismert kutatója volt és van jelen pillanatban is. A téma egyre fontosabb szerepet tölt be a fenntartható fejlődés gyakorlatba való átültetésében Magyarországon (KATONÁNÉ KOVÁCS et al., 2017), és globális szinten egyaránt (RAMSEY – MALCOLM, 2018).

Tapasztalatunk megegyezik a szakirodalommal: a helyi gazdaságfejlesztés (továbbiakban HGF) a kistelepülések egyik leghatékonyabb és leginkább megvalósítható folyamat-együttese (CZENE és RICZ, 2010). Amennyiben a településen regnáló önkormányzat összefog a vállalkozásokkal, civilekkel, valamint a lakossággal a közösen tervezett fejlesztések megvalósítása érdekében, úgy egy, habár időigényes, de fenntartható folyamat veheti kezdetét.

Fontos kiemelni, hogy a helyi gazdaságfejlesztés különbözik a helyben történő gazdaságfejlesztéstől. Az egyik alapvető differencia a résztvevőkben keresendő, ugyanis a helyi gazdaságfejlesztés során elengedhetetlen a helyi szereplők bevonása. A másik alapvető különbség a két gazdaságfejlesztés között, hogy helyi értékeken alapszik, legyen az humán erőforrásban, épített műemlékben vagy tradícióban mérhető. Harmadik igen fontos kritériumként fogalmazhatjuk meg a folyamat dinamikáját. A HGF nem egy lineáris fejlődési pályát leíró folyamat. A helyi gazdaságfejlesztés esetében fontos a települések önmagukról alkotott jövőképe és az ahhoz rendelt tevékenységek, emberek és vállalkozások együttgondolkodása.

Az elmúlt években végzett kutatásaink során a Balaton-felvidék településeit jártuk be, a Pannon Egyetem Gazdaságtudományi Karának hallgatóit is bevonva a kutatómunkába, azzal a céllal, hogy megismerik a helyi gazdaságfejlesztés fontosságát és hasznosságát, ezáltal ruralistákat nevelve.

A tanulmány röviden érinti a kutatótáborok kezdeteit, azok módszertanát és nehézségeit, a jelen pillanatban is zajló kutatások folyamatát – az önkormányzattal történő első beszélgetéstől kezdve, a hallgatók bevonásának és érzékenyítésének folyamatán át egészen a kutatási jelentés elkészültéig –, továbbá az egyetem szerepét mind a tudásátadás, mind pedig a projektek generálása területén. A tanulmányban a jövőre vonatkozó igényeinket, elvárásainkat is megfogalmaztuk. Ez pedig a fenntartható terep-

kutatás módszertanának kidolgozása lesz, amelynek alapvető ismérveit és általunk fontosnak vélt lépéseit ismertetjük.

Elméleti háttér

A kutatások elméleti megalapozottságát több, előző években, évtizedekben szerzett tapasztalat adja, amely tapasztalatok részben saját, részben pedig más kutatók által véghezvitt kutatásokon alapulnak. A kutatás elméleti háttérét számos hazai és nemzetközi kutató által leírt kutatások adják, amelyek közül kiemeljük Csatári Bálint professzor urat, akinek munkássága és a vidékfejlesztésre gyakorolt hatása a mai napig meghatározó számunkra. Amit ebben a fejezetben szükséges vázolnunk, az a tudásalapú gazdaság (OECD, 1996; DAVID–FORAY, 2002), valamint az egyetemek tudásteremtő és tudásátadó szerepköréből adódóan az ebben kifejtett hatása.

A Triple-Helix Innovációs rendszerének (RANGA és ETZKOWITZ, 2013) szemszögéből a terek konszolidációja és a köztük lévő nemlineáris kölcsönhatások újfajta tudást és erőforrást hozhatnak létre, amelyek elősegíthetik az innovációs elméletek és gyakorlat találkozását, különösen regionális szinten. Az irányított tudásátadás a legnagyobb módja a településeken zajló fejlesztések elősegítésének, amely az egyetem–ipar–kormányzat hármass együttműködéséből születhet (ETZKOWITZ–LEYDESDORFF, 2000). A Triple-Helix modell továbbgondolásával született meg a Quadraple-Helix, valamint a Quintuple-Helix modellje. A Quadraple-Helix számol a civil szféra e rendszerben betöltött generátor és információ vivő szerepével, mert a társadalom nagyobb része valamilyen formában kapcsolatban van az előbb említett hármass felosztású rendszer valamelyikével, ezáltal befolyásolja is azt. Ezután következett a környezet innovációra gyakorolt hatásának figyelembevétele a Quintuple-Helix modellben (CARAYANNIS, CAMPBELL, 2012). A Quintuple-Helix modell a globális kihívásokkal terhes környezetbe ágyazott innovációt és annak terjedését helyezi az előző körök köré (VAS, 2012). A fenntarthatóság három pilléren nyugszik (HANSMANN et al., 2012): környezeti, gazdasági és társadalmi aspektusokat is figyelembe kell vennünk, amikor igazán jó gyakorlatokról beszélünk. A fenn-

tarthatóság ebben a kontextusban véleményünk szerint a leginkább szerepet játszó szegmense a tudásátadásnak, valamint a megfelelő irányú tudásátadás felhasználásában, az értéktérteremtésben elengedhetetlen.

Az elsődleges, meghatározó terepmunka tapasztalat az egykori Nemzeti Fejlesztési Ügynökség és a MITE Műhely által megtervezett és kivitelezett felsőoktatási, kistérségi partnerségi program volt. A kutatótábor, mint módszertan ezen program keretében a Tamási kistérségben került alkalmazásra. A leghátrányosabb helyzetű kistérségek komplex fejlesztési programjának tervezése során a szakemberekben felmerült az a kérdés, hogy a fejlesztési források felhasználása mellett a kistérségeknek szükségük van-e terület- és településfejlesztő kapcsolati hálóra, a szakmai háttér biztosítására, a fejlesztési elképzeléseik megfogalmazása és megvalósítása során. Ezt volt hivatott támogatni ez a partnerségi program. Az elképzelés csupán 7 felsőoktatási intézmény szakembereit készítette munkára (Debrecen, Eger, Kaposvár, Miskolc és 3 budapesti egyetem és főiskola). A kutatásban, mint kaposvári oktató vett részt Csizmadiané Dr. Czuppon Viktória munkatársával, Sáriné Dr. Csajka Edinával. A terepmunkát megelőzően, mivel addig ilyen típusú, több diszciplínát érintő falukutatásban nem vettünk részt, szükségesnek éreztük a tanulást. Dr. G. Fekete Éva a Miskolci Egyetem Gazdaságtudományi Karának Világ- és Regionális Gazdaságtan Intézetének egyetemi tanára volt. Évtizedek óta kutatta a Cserehát településeit. Így 2009 nyarán 3 fő hallgatóval mi is részt vettünk egy táborban Irotán, majd ezt követte még pár ilyen alkalom, amikor is tanulhattunk Professzor Asszonytól. Az empirikus kutatás alapjait itt tanultuk meg.

Módszertan

A módszertan részben a kutatás előkészítését, lebonyolítását, valamint utóéletét mutatjuk be. A kutatótáborokon való részvétel feltétele a félévnyi zárthelyi dolgozat teljesítése a Helyi gazdaságfejlesztés kurzus keretén belül, így a résztvevő hallgatók rendelkeznek a kutatáshoz szükséges alapismeretekkel a helyi gazdaságfejlesztés kapcsán. A félév végi jegy feltétele, hogy legalább két teljes napot minden hallgató terepmunkával

töltsön. A hallgatókat Belbin-teszt (csoportban betöltött szerepek vizsgálatára alkalmas teszt) eredményei alapján csoportokra osztjuk (itt jelentős szerep jut az októnak is, aki jó esetben már ismeri a hallgatókat és kicsit tud alakítani a megfelelő csoportok kialakításán). Ezután a hallgatók csoportmunka keretében megismerkednek a vizsgálni kívánt településsel/településekkel. A települések megismerése, valamint a szakmai anyag elsajátítása többnyire jó, vagy kevésbé jó gyakorlatok bemutatásán keresztül történik.

A félévben sor kerül a kiválasztott település(ek) polgármesterével, polgármesterével történő személyes találkozóra is. Ebben az esetben nagyon fontos olyan személy(ek) kiválasztása, meghívása, akik szuggesztív, karizmatikus előadók, vagy jól ismerik a települést, sokat tettek érte. Az itt szerzett ismeretek alapján és amennyiben szükséges, oktatói segítséggel kiválasztják a helyi gazdaságfejlesztés egyik elemét, amellyel foglalkozni szeretnének. A témák az együttműködő települések döntéshozóival egyeztetve kerülnek kialakításra. A tématerületek, amiket a hallgatók felmérnek, kapcsolódnak a helyi gazdaságfejlesztés klasszikus öt területéhez, kibontva és specifikálva az adott településre:

- helyi, belső értékek feltérképezése (tradíciók, tradicionális iparágak is);

- helyi termelők és termékeknek felmérése, valamint megjelenésük a helyi jelentőségű rendezvényeken és a helyi szolgáltatóknál;

- civil szervezetek és a lakosság felmérése (turista vs. helyi lakos konfliktus, civilek ereje és tevékenységeik, helyi, közösségsszervező erők feltérképezése);

- vállalkozások helyi gazdaságfejlesztésben betöltött szerepe (támogatások);

- az önkormányzat vállalkozókat támogató rendszere (adóztatás, a helyi adók kivetésének, vagy ki nem vetésének elvei, együttműködés feltérképezése);

- turizmus fejlettsége, ehhez kapcsolódó fejlesztési elképzelések, helyi élelmiszerek, termékek és értékek megjelenése a turizmus kapcsán;

- szociális (önkormányzati, falu-) gazdaság megjelenése, közfoglalkoztatás helyi kérdései;

- helyi, alternatív energia felhasználása, kiaknázásának elképzelései, lehetőségei, akadályai.

Ezután oktatói segítséggel kialakítják az adott szegmens vizsgálatához szükséges struktúrált interjú kérdéseit, vagy a kérdőívek kérdéseit, amelyet a terepmunka során fognak használni. A kérdések, kérdéscsoportok a szociológiában ismert módszertan útján kerülnek kialakításra. Ez természetesen több előadást is igénybe vesz, jellemzően 16-20 oktatási órát, azaz két hónapot. Az előadások ennek megfelelően több részből állnak. A szakmai anyag elsajátítása mellett folyamatosan jelen van a csoportmunka, a kérdések összeállítás-módszertanának alkalmazása is. A kérdéskörök végleges kialakítása előtt az önkormányzattal megtörténik az egyeztetés.

Azon hallgatók, akik érdeklődést mutatnak a téma iránt, részt vehetnek későbbi kutatásokban is, amelyek további egyetemi, kari projekteket jelentenek, valamint bekapcsolódhatnak a Helyben a Helyiért Vidékfejlesztő Egyesület¹ egyéb, vidékfejlesztéshez kapcsolódó munkáiba egyaránt. A hallgatók ezáltal a gyakorlatba ültethetik megszerzett ismereteiket, kutatási tapasztalatot szerezhetnek. A térség vonzóbbá tétele a fiatalok számára – amihez a táborok hozzájárulhatnak – stratégiai kérdéssé válik a lakosság-megtartás szempontjából, figyelembe véve a vidéki térségeket egyre inkább sújtó elnéptelenedést (JÓZSEF és BÁLINT, 2017).

Fontos kiemelni, hogy a kurzus egyik célja az is, hogy a hallgatókat nyitottabbá és érzékenyebbé tegyük környezetük problémái és a fenntarthatóság iránt, legyen szó természeti, gazdasági vagy szociális jellegű problémáról (HANSMANN et al., 2012). Mindazonáltal, mint minden ilyen esemény, így a kutatótáborok is hatással vannak a hallgatók közti kapcsolatok épülésére, az egyetemi közösség fejlődésére. Harmadik jelentős kimenete ezeknek a tevékenységeknek a tudásátadás, tudásteremtés. Mindkét folyamat kétirányú: oktató, hallgató, helyi szereplők irányába, hiszen a helyi szereplőktől az egyetemi közösség is sokat tanul.

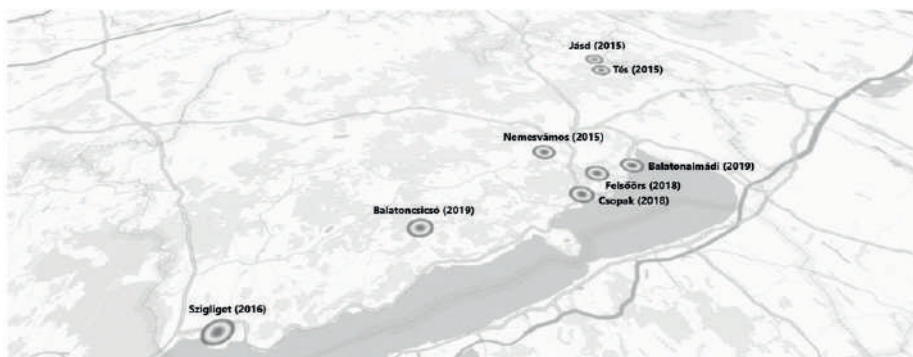
A helyi szereplők, önkormányzatok, vállalkozók is nyernek ebből az együttműködésből. A kutatás során begyűjtött adatokat összegezve adunk át számukra olyan információkat, amit eddig nem ismertek. Javaslatokat teszünk a település fejlesztésére, információt adunk át a helyi lakosok és szereplők meglátásairól és olyan

1. ábra: A kutató tábor megvalósításának folyamata

Forrás: saját szerkesztés

2. ábra: A kutatótáborok helyszínei, évszámmal

Forrás: saját szerkesztésű ábra

jó gyakorlatokat ismertetünk velük, amit más, hasonló környezetben gyűjtöttünk be. Ezen információk felhasználásával a települések valós igények alapján tudják megtervezni a fejlesztési irányokat a jövőre vonatkozóan, és megismerik a településük erőforrásait, lehetőségeit.

Kutatási eredmények

Továbbiakban a 2015-től napjainkig megvalósult kutatótáborok tapasztalatairól, eredményeiről számolunk be. A Pannon Egyetemen először a 2015-es tavaszi félévben került sor a Helyi gazdaságfejlesztés tantárgy meghirdetésére, így az első kutatótábor ezen év áprilisában valósult meg. A 2015-ös és 2019-es évek között összesen több, mint 300 hallgató vett részt a kutatásokban. Időrendben az alábbi helyszíneken szerveztünk táborokat a hallgatók részvételével: Nemesvámos (2015), Jásd (2015), Tés (2015), Szigliget (2016), Csopak (2018), Felsőörs (2018), Balatoncsicsó (2019), Balatonalmádi (2019).

Minden terepmunka kezdetben a Helyi gazdaságfejlesztés kurzushoz kapcsolódott. A 2018-as évtől igény mutatkozott további kutatótáborok megvalósítására, ez hívta életre a 2018-ban egyetemi oktatók és hallgatók által alapított Helyben

a Hely(i)ért Vidékfejlesztő Egyesületet. A kétféle szervezetet jelenleg is egymással párhuzamosan és szorosan együttműködik, hiszen az egyetemi keretből nőtt ki magát ez az egyesület. A bevezetésben említett, a vidék szeretetével megfertőzött hallgatókról van szó minden egyes esetben. Ezen hallgatók egy része jelenleg is a Pannon Egyetem munkatársa, vagy valamilyen formában továbbra is kötődik az intézményhez, valamint a terepi munkához úgyszintén.

Minden megvizsgált településen a legfontosabb probléma a település közösségének összetartása és ezzel kapcsolatos identitás problémák. Ezek a települések bizonyos értelemben a fennmaradásukért, a közösségük fennmaradásáért küzdenek. Egy bizonyos szempontból javító tényező (turisták tömeges érkezése a településre – nagyobb kereslet – kínálat bővülése – relatíve javuló gazdasági mutatók stb.) a falu sorsát veszélyeztetheti, amennyiben a vezetés nem ismeri fel a benne rejlő kockázatot (közösségi élet hiánya, erős közösség hiánya, turisták versus helyi lakosok konfliktusa). Olyan fejlesztések szükségesek, amelyek rövid távon a település értékeire építenek, hosszabb távon pedig hasznosak a közösség számára, valamint fenntarthatóak.

A másik fontos tapasztalat pedig, hogy a települések „létezését” nem az egészséges demográfiai mutatók, vagy a bekötőúton elhelyezett tábla határozza meg, hanem hogy a benne élő emberek egy egységes, fejlődő közösséget alkossanak, közös célokkal és társadalmi vitákkal egyaránt.

A probléma oka a falusi életben történt változásokban keresendő. A hagyományos mezőgazdaság munkaerőigénye a technológiai fejlődés következtében jelentősen lecsökkent. A modern logisztikának, a multinacionális élelmiszerláncoknak köszönhetően az olcsó élelmiszer könnyen elérhető a lakosság számára, így a háztáji gazdálkodás haszna elmarad a befektetett energiához képest. Jobban megéri egy közeli városban dolgozni, mint a saját földterületet megművelni vagy állatot tartani. Ez a folyamat a lakosság elszívárgásához, a helyben maradók elszegényedéséhez vezet.

Nemesvámos és Csopak földrajzi helyzetének köszönhetően kertvárosként, Szigliget pedig üdülőfaluként a lakosságszámát meg tudja tartani vagy akár emelni is tudja. Ellenben Jásd és Tés csak a helyben előállított és meglévő értékekre tud támaszkodni.

Míg Tés és Jásd esetében az elsődleges feladat a település gazdaságának újrászervezése, addig Csopak és Nemesvámos kapcsán az identitás fejlesztésére helyezük a hangsúlyt. Szigliget tekinthető ilyen szempontból a legnehezebb helyzetben lévő településnek, hisz itt mindkét tevékenység elengedhetetlen, hogy a falu mint közösség fennmaradjon.

A begyűjtött adatokból és megfigyelésekből az alábbi javaslatokat fogalmaztuk meg a település vezetői számára:

- téma-specifikus megbeszélések szervezése, meghívásos alapon;

- rendszeres egyeztetések a vállalkozókkal;

- programok és intézkedések a közösségi médiában és nyomtatott sajtóban való megjelenése;

- a vállalkozások szempontjainak és érdekeinek figyelembevételével – egy vagy két vállalkozó véleményének a meghallgatásával – elkezdődhet egy, a színhagyomány útján terjedő, jól kormányzó önkormányzat imázs kialakulása. Például: az „Önkormányzat házhoz megy” típusú kezdeményezés;

- a település identitásának erősítése, annak múltjának, értékeinek feltárásával és ezen ismeretek megosztásával, erre épülő rendezvények megszervezésével. A cél: közelebb vinni a helyi lakossághoz a közös múltat, hogy legyen közös jövő. A betelepülő lakosokat érdekelté tenni a közösség dolgaiban;

- minél szorosabb kapcsolat a település lakói és vezetői között. Fórumok, ahol nem csak a problémákat, de a közös sikereket és feladatokat is meg lehet beszélni. Tájékoztatás a falu dolgairól szükség esetén segítségkérés a polgároktól, helyi szakemberektől, szakértőktől;

- bizalom építése és erősítése a településen. A település identitásának fejlesztésével kiegészülve fontos eszköz lehet a közösség erősítésében.

Jövőbeni tervek: a fenntartható terepkutatók jó gyakorlata

A kutatótáborokat folyamatosan a helyi sajátosságokat figyelembe véve fejlesztjük – ezáltal fokozatosan fejlesztve a terepkutatás módszertanát is – úgy a jövőbeni terepkutatás vezérelveit is hozzáigazítjuk mind a térség, mind a globális szinten megfigyelhető változásokhoz. Ezeken a jelenségeken felül a fiatal korosztály egyre erősebb érdeklődése is megfigyelhető a fenntarthatóság irányába: már a rendezvények, így a kutatótáborok tekintetében is igénylik és értékelik a fenntartható gyakorlatokat (a tábor működésére vonatkozóan). Emellett a vidék, a közösségek vizsgálata és a kutatótáborok általánosságban retek eszközt nyújtanak a fiatalok érzékenyítésére környezeti és szociális témákban, így hozzájárulva a fenntarthatósághoz mind általánosságban hosszú távon, mind a térség/terület jövője tekintetében rövidtávon.

A fenntarthatóság **beszélünk**. három pillérnek együttes figyelembevételével terveztük meg az elkövetkező évek táborainak módszertanát, illetve minden jó gyakorlathoz mérési lehetőséget is rendelünk annak érdekében, hogy a korábbi táborokhoz képest lássuk – és lássák a diákok a törekvéseik hozadékát. Fenntartható terepkutatás alatt két dolgot értünk: a tábor fenntarthatóságát és a térség fenntarthatóságához való hozzájárulást egyaránt.

Tudatos és tudat alatti folyamatok egyaránt közrejátszanak, amikor az ismeret / szándék viselkedéssé alakul át, ám a tapasztalat jelentőségét hangsúlyoznunk kell a fogyasztói szemléletformálás kapcsán (MAITENY, 2002). Az ismeret önmagában nem elegendő a viselkedés megváltoztatására, ám a tévhitek olyan fogyasztókat is megakadályozhatnak a helyes magatartásban, akik hajlandóak lennének erőfeszítéseket tenni (LÁSZLÓ, 2020). Emiatt a hatékony szemléletformálásban mind a tudásnak, mind a tapasztalatnak jelen kell lennie.

A fenntarthatósági jó gyakorlatok egy részét az előző években gyűjtöttük és mára már rutinná váltak, mint például a szelektív hulladékgyűjtés, a helyi alapanyagok előnyben részesítése a tábor alatt, illetve a régió értékeinek megfigyelése és történeteinek gyűjtése. Ezen túl a szakirodalomból gyűjtöttünk jó gyakorlatokat, amelyeket követve a jövőben többek közt tervezzük a tudatos hulladékgazdálkodást, önkéntes tevékenység végzését a térségben és a közlekedésünk fenntarthatóvá tételét is. A fenntarthatóbb működés – amellett, hogy sok odafigyelést és elkötelezettséget igényel – a térség szerves részévé, arra az időszakra valódi szereplőjévé teszi a terepkutatásban részt vevőket, azaz hozzájárul a „ruralistává váláshoz” is, hiszen szinte együtt kell lélegeznünk a többi helyi szereplővel.

Az önkormányzat, az egyetem és a hallgatók mellett egy ilyen táborba a helyi gazdasági szereplők is erősebben bevonhatók: például az összegyűjtött bio hulladékot át kell adni egy gazdának, és zöldséget vásárolni tőlük, felkutatni a régió jeles és fontos személyeit, akik átadhatják a történeteiket, illetve a lehetséges önkéntes tevékenységeket kell felkutatni: legyen az idős lakosoknak való segítség vagy az iskola udvarának megtisztítása.

Összegzés

A helyi gazdaságfejlesztés a kistelepülések egyik leghatékonyabb és leginkább megvalósítható folyamat-együttese. Szakemberekben felmerült az a kérdés, hogy a kistérségeknek szükségük van-e terület- és településfejlesztő kapcsolati hálóra, a szakmai háttérre, támogatásra a fejlesztési programjaik megvalósítása során. A módszertan ismertetése segíti a kutató tábor

működésének megértését azzal a céllal, hogy kiemeljük a szereplőket érintő előnyöket mind az egyetem-hallgató és helyi szereplő esetében. Kutatás eredményünkben látható Nemesvámos, Jásd, Tés, Szigliget, Csopak, Felsőörs, Balatoncsicsó, Balatonalmádi települések listája, ahol sor került már kutatótábor megvalósítására, az elmúlt öt év során.

Megállapítottuk, hogy minden megvizsgált településen a legfontosabb probléma a település közösségének összetartása és az ezzel kapcsolatos identitás problémák. Ezen problémák oka a falusi életben történt változásokban keresendő. A hagyományos mezőgazdaság munkaerőigénye a technológiai fejlődés következtében jelentősen lecsökkent. A vezetők legfontosabb feladatai közé tartozik ezen közösségi tagok párbeszédének erősítése, a folyamatos kommunikáció biztosítása és az identitás tudat kialakítása, fejlesztése. Ezen felismerések és javaslatok tudnak segítségül szolgálni a közösségek vezetői számára.

Ennek érdekében a jövőbeni terv az, hogy folytatva ezt a tevékenységet, magát a kutatótábor működtetésének folyamatát is tovább fejlesztjük, még fenntarthatóbbá, környezetbarátabbá tesszük, ami nem csak további helyi szereplők bevonását jelenti, hanem a hallgatók igényeinek és további figyelem felhívásnak is eleget tesz a fenntarthatóság három pillérének megfelelően.

**CSIZMADIÁNÉ CZUPPON VIKTÓRIA
GÁLL ANIKÓ
LÁSZLÓ VERONIKA**

A szerzők és elérhetőségük

Csizmadiáné Czuppon Viktória, egyetemi docens, Pannon Egyetem, Gazdaságtudományi Kar, Vállalatgazdaságtan Intézeti Tanszék, czuppon.viktoria@gtk.uni-pannon.hu

Gáll Anikó, PhD hallgató, Pannon Egyetem, Gazdaságtudományi Kar, Gazdálkodás és Szervezéstudományok Doktori Iskola, Vállalatgazdaságtan Intézeti Tanszék, gall.aniko@gtk.uni-pannon.hu

László Veronika, MA hallgató, Pannon Egyetem, Gazdaságtudományi Kar, Szervezési és Vezetési Intézeti Tanszék, Vezetés és szervezés mesterszak, laszloveroni@gmail.com

Köszönetnyilvánítás

Jelen publikáció/kutatás az Európai Unió, Magyarország és az Európai Szociális Alap társfinanszírozása által biztosított forrásból az EFOP-3.6.2-16-2017-00017 azonosítójú „Fenntartható, intelligens és befogadó regionális és városi modellek” című projekt keretében jött létre.

Bibliográfia

HANSMANN, Ralph; MIEG, Harald A.; FRISCHKNECHT, Peter: Principal sustainability components: empirical analysis of synergies between the three pillars of sustainability. = International Journal of Sustainable Development & World Ecology (2012) (19.5. sz.) 451–459.

LÁSZLÓ Veronika: Az élelmiszer-pazarlás hatásai és mértéke az Európai Unióban – A 18-25 éves korosztály magatartásának vizsgálata. = Pályázati Pavilon (2020) tavasz 32–38.

ETZKOWITZ, Henry; LEYDESDORFF, Loet. The dynamics of innovation: from National Systems and “Mode 2” to a TripleHelix of university–industry–government relations. = Research policy (2000) (29.2. sz.) 109–123.

ETZKOWITZ, Henry: The triplehelix of university-industry-government – Implications for policy and evaluation. Swedish Institute for Studies in Education and Research, 2002.

OECD: The Knowledge-Based Economy. = Organisation for Economic Co-operation and Development. Head of Publications Service, OECD. (OCDE/GD(96)102) Paris, 1996.

RANGA, Marina; ETZKOWITZ, Henry: TripleHelix systems: an analytical framework for innovation policy and practice in the Knowledge Society. = Industry and higher education (2013) (27.4 sz.) 237–262.

JÓZSEF, Lennert; BÁLINT, Csátári: A visegrádi országok vidéki újrastrukturálódásának néhány társadalomföldrajzi aspektusa. = Szegei Tudományegyetem Természettudományi és Informatikai Kar Földtudományok Doktori Iskola Gazdaság- és Társadalomföldrajz Tanszék. Szeged, 2017.

CZENE, Zsolt; RICZ, Judit. *Területfejlesztési füzetek (2). Helyi gazdaságfejlesztés. Ötletadó megoldások, jó gyakorlatok.* NFM-NGM-VÁTI. Budapest, 2010.

RAMSEY, Doug; MALCOLM, Christopher D. The importance of location and scale in rural and small town tourism product development: The case of the Canadian Fossil Discovery Centre, Manitoba, Canada. *The Canadian Geographer/Le Géographe canadien* (2018) 62.2: 250–265.

KATONÁNÉ KOVÁCS, Judit; VARGA, Eszter; NEMES, Gusztáv. Fókuszban a társadalmi innováció folyamata a magyar vidéken. Észak-magyarországi Stratégiai Füzetek (2017) 14.1: 6–19.

MAITENY, Paul T. Mind in the Gap: summary of research exploring ‘inner’ influences on pro-sustainability learning and behaviour (2002).

Abstract

The research and analysis of the processes of the rural areas have a long history in Hungary, with several acclaimed researchers involved. The Faculty of Business and Economics of the University of Pannonia celebrates its jubilee for conducting fieldwork researches, which has been going on for 5 years now. This article provides an overview of the applied methodology for public discussion. The described method was based on existed researches, practical knowledge collected by own experiences and its effectiveness has been proven several times already. The article presents guiding principles for this unique type of primary research – along with its possible pitfalls and dangers. The research is carried out in all cases with student involvement, where there is an aim to increase the number of committed ‘ruralists’. The article presents the applicability of the methodology and some outcomes of the field work done in Lake Balaton region, as well as the future research directions, both in terms of methodology and topics.

Keywords: countryside, rural, ruralist, Balaton-upland, University of Pannonia